

העותרת: האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד נסרין עליאן ו/או רוני פלי ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75, תל אביב 6515417
טל': 03-5608185; פקס: 03-5608165; מייל: roni@acri.org.il

- נ ג ד -

המשיבה: משטרת ישראל

באמצעות פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים

תגובה מטעם העותרת

ובקשה לאיחוד הדיון עם בג"ץ 6192/17 ועם בג"ץ 6196/17

בהתאם להחלטת כבוד השופט שהם מיום 2.8.2017, מתכבדת העותרת להגיש תגובתה לתגובה המקדמית מטעם המשיבה.

העותרת עומדת על עתירתה, ותבקש כי היא תיקבע לשמיעה במאוחד עם בג"ץ 6192/17 ועם בג"ץ 6196/17.

1. עניינה של העתירה במגבלות שמטילה המשיבה, לעתים באלימות ממש, על פעילות עיתונאים בעיר העתיקה בירושלים, וזאת בעוד אזרחים-יהודים ותיירים מורשים להיכנס באין מפריע. העותרת סקרה את אירועי התקופה האחרונה, ולצד זאת הבהירה כי מדובר במדיניות של המשיבה, שאין זו הפעם הראשונה שמונעת מעיתונאים ומצלמים לסקר אירועים בעיר, בעיקר כאשר מדובר באירועים נפיצים.

מניעת סיקור עיתונאי והגבלת צעדיהם של עיתונאים הן פגיעות חמורות בחופש הביטוי, בזכות הציבור לדעת ובאושיות המשטר הדמוקרטי, וככאלה עליהן למצוא עיגון בסמכות מפורשת בחוק. העותרת ניתחה בעתירתה את סמכויות המשיבה על פי הוראותיה השונות של פקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971 והפסיקה שעוסקת בהן, והראתה כי המשיבה פועלת ללא הסמכה מפורשת בחוק.

2. בתגובתם המקדמית לעתירה מסרו ב"כ המשיבה, כי "לפי הנמסר מגורמי המשיבה" נכון למועד הגשתה לא מוטלת עוד מגבלה לעניין סיקור עיתונאי בעיר העתיקה בירושלים, ואין מגבלה לעניין כניסתם של עיתונאים. עוד טענו ב"כ המשיבה, כי "על פי הנמסר" מן המשיבה, הוגבלה כניסה משער האריות לאזרחים בכלל, ולא רק לעיתונאים, וזאת למספר שעות בודדות. ב"כ המשיבה לא הציגו כל מקור נורמטיבי להגבלות שהוטלו, והסתפקו באמירה כללית, גם היא "על פי שנמסר מהמשיבה", כי ההחלטות התקבלו "מכוח הסמכויות המסורות למשטרת ישראל, ובכלל זאת, פקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971". עוד מסרו, כי בכוונת היועצת המשפטית של המשיבה לבחון את הנושא מושא העתירה.

3. מילים אחרות: היועצת המשפטית של המשיבה טרם בחנה את הוראות הדין, ועדיין לא גיבשה עמדתה בשאלה מה רשאית המשיבה לעשות. העדר עמדה משפטית לא מונע מן המשיבה להנחות את שוטריה להפריע את פעילותם של עיתונאים וצלמים.

פרקליטות המדינה לא הציגה אף היא ניתוח של הוראות הדין, ולא הפנתה להוראה קונקרטית בפקודת המשטרה, או בכלל, לפיה מוסמכת המשיבה לפגוע בזכויות יסוד ולנהוג כפי שהיא נוהגת. הפרקליטות הסתפקה בעניין זה בהפניה לעמדה משפטית סתומה ולא מפורשת ש"נמסרה" לה מאת המשיבה.

כך, ללא כל הסמכה מפורשת בחוק, פוגעת המשיבה בזכויות יסוד.

4. אכן, האירועים שהביאו להגשת עתירה זו הינם דינמיים מטיבם ומטבעם. במהלך השבועיים שקדמו להגשת העתירה הגבילה המשיבה כניסת עיתונאים דרך שער האריות לעיר העתיקה לסירוגין, למשך שעות בכל פעם. בימים האחרונים, לאחר שהרוחות נרגעו, הוסרו המגבלות על הסיקור העיתונאי. עם זאת, הנפיצות בעיר העתיקה רבה, ואירועים שונים פורצים מעת לעת. אירועים אלה נמשכים שעות בכל פעם, ובמהלכם נוהגת המשיבה כמתואר בעתירה. אין כל אפשרות "לתפוס" את האירועים ואת יישום מדיניות המשיבה בזמן אמת, בעודם קורים, ולהביאם לבירור בפני בית המשפט הנכבד בטרם יסתיימו.

טענת המשיבה, כי במועד הגשת תגובתה אין מוטלת מגבלה על עיתונאים, ועל כן אין לדון בעתירה, שוללת, למעשה, כל אפשרות שבית המשפט הנכבד ידון בהתנהלות המשיבה כלפי עיתונאים בעתות שכאלה. אין לקבל שמדיניות המשיבה תזכה בחסינות מפני ביקורת שיפוטית רק בשל אופייה הזמני. בעניין דיון בשאלות עקרוניות, הנוגעות לזכויות יסוד, אשר מעצם טבען חולפות בטרם ניתן להכריע בהן, פסק בית המשפט הנכבד:

"[...] המקרה הנדון [...] מעלה שאלה חשובה, הנוגעת לעקרונות היסוד של שלטון החוק. [...] שאלה זאת היא בעלת אורך חיים קצר: היא עולה כאשר חייל נעצר על ידי שוטר צבאי; היא קיימת במשך ימים ספורים בלבד, עד שהחייל משתחרר או מובא בפני בית דין צבאי להארכת המעצר; ואז היא גוועת. יוצא, איפוא, שאם בית המשפט לא יהיה מוכן לדון בשאלת החוקיות של המעצר, רק משום שבינתיים החייל שוחרר והעתירה נעשתה תיאורטית, הוא לא יוכל לדון בשאלה זאת לעולם. התוצאה תהיה, בפועל, שהחלטות לעצור חיילים יקבלו חסינות מפני ביקורת שיפוטית. זוהי תוצאה חמורה. היא אינה מתיישבת עם שלטון החוק. כדי למנוע תוצאה

כזאת, צריך בית המשפט לדון בשאלת החוקיות של המעצר אף לאחר שהשאלה חדלה להיות אקטואלית. " (בג"ץ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון, פ"ד נג(5) 241, 250 (1999)).

5. בפני בית משפט נכבד זה נדונה בימים אלה עתירה אחרת של העותרת שהוגשה בשם חמישה בעלי חנויות נגד מדיניותה הלא כתובה של המשיבה, המורה בסמוך לאחר פיגוע או הפרת סדר על סגירת חנויות ובתי עסק בירושלים המזרחית. החנויות נסגרות למשך שעות ארוכות, אף אם הן במרחק גדול ממקום הפיגוע או הפרות הסדר. העתירה עומדת על הפגיעה בשורה של זכויות יסוד ללא הסמכה מפורשת בחוק (בג"ץ 3980/17 אלאיובי נ' משטרת מחוז ירושלים). גם אותה עתירה, כמו עתירה זו, מתארת סיטואציה חוזרת ונשנית שאין אפשרות "לתפוס" אותה ולהביאה בפני בית המשפט הנכבד "ברגע האמת" כשהדברים קורים. עם זאת, אין ספק שמדובר במדיניות פוגענית המצריכה ברור של שאלות עקרוניות, ומכאן אותה עתירה. כך גם בענייננו.

6. זאת ועוד, את השאלות בעתירה זו אין העותרת מעלה לבדה. ביום 2.8.2017, היום בו הוגשה תגובת המשיבה ושלושה ימים בלבד לאחר הגשת עתירה זו, הוגשו לבית המשפט הנכבד שתי עתירות נוספות העוסקות בהגבלת הסיקור העיתונאי בעיר העתיקה בירושלים במהלך השבועיים שקדמו להגשת עתירה זו. בעתירה הראשונה – בג"ץ 6192/17 ארגון העיתונאים בישראל – הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' השר לבטחון פנים – התבקש בית המשפט הנכבד לצוות על המשיבים לפעול בכל דרך על מנת להגן מפני פגיעה בעיתונאים ובחופש העיתונות, ולאסור על מניעת כניסתם של עיתונאים למקומות הסיקור. בעתירה השנייה – בג"ץ 6196/17 התאחדות עיתונאי החוף בישראל נ' משטרת ישראל – התבקש בית המשפט הנכבד לאסור על הגבלת כניסת עיתונאים למתחם הר הבית ובפרט דרך שער האריות.

חרף הרגיעה בעיר העתיקה בירושלים בעת הגשת שתי העתירות ראו שני ארגונים גדולים ומרכזיים המייצגים את העיתונאים בישראל למהר לבית המשפט הנכבד, שכן אין ערובה שהדברים לא יקרו עוד, ואין כל דרך למונעם בשעה שהם קורים. כמו עתירה זו, גם שתי העתירות האחרות מצביעות על ניסיון העבר המלמד, שמדיניות זו, אשר אינה כתובה עלי ספר, מיושמת לפרקים באירועים בעלי פרופיל ציבורי גבוה. פעם אחר פעם מונעת המשיבה מהציבור יכולת לקבל מידע מהנעשה בשטח בזמן אמת, מונעת סיקור של תפקודה באירועים בעלי פוטנציאל נפיצות גבוה ומונעת מעיתונאים לעשות עבודתם נאמנה.

שלוש העתירות, על התצהירים המפורטים של עיתונאים הכלולים בהן, ועל הדוגמאות שמובאות בהן, משקפות תמונה עובדתית שונה מזו שמציגה המשיבה בתגובתה לעתירה זו. כך, למשל, המשיבה טענה, שההגבלות מוטלות על כלל האזרחים לרבות עיתונאים. על פי תצהירי העיתונאים, לעומת זאת, ההגבלות שהוטלו עליהם היו קשות וחריפות פי כמה מאלה שהוטלו (אם הוטלו כלל) על אזרחים-יהודים ועל תיירים. למעשה, לעיתונאים נאמר שכניסתם מוגבלת בשל הגבלה על הסיקור העיתונאי, ולא משום שהשטח סגור (ר', למשל, תצהירו של העיתונאי יותם ברגר, המצורף כנספח ע/3 לעתירה זו). עוד טענה המשיבה, כי העיתונאים יכולים לבצע עבודתם מן המקומות שבהם הוצבו שהיו "סמוכים מאוד למקומות המסוקרים". ואולם, התצהירים והעדויות שהציגו העותרים ותנאי השטח במקום מלמדים מעצמם שאין זה כך: חומת העיר העתיקה והפתח הצר של שער האריות אינם מאפשרים כלל ראות של ההתרחשויות, ומן העיתונאים נמנעה היכולת לסקר את הדברים ממקום עומדם.

7. יש, אם כן, צורך ממשי בדיון עקרוני במדיניותה של המשיבה. שלוש העתירות מלמדות על הפגיעה החמורה שפוגעת המשיבה בחופש הביטוי, בזכות הציבור לדעת ובהיותו של הסיקור העיתונאי החופשי תנאי לקיומה של דמוקרטיה. לשם יעילות הדיון ומיצוי העותרת תבקש, כי עתירתה תיקבע לשמיעה במאוחד עם שתי העתירות האחרות.

13 באוגוסט 2017

רוני פלי, עו"ד

ב"כ העותרת

נסרין עליאן, עו"ד